

Úřad pro zastupování státu ve věcech majetkových

MV927K - III. Přednáška

Petr Havlan

Osnova přednášky

- *Úřad pro zastupování státu ve věcech majetkových (ÚZSVM) - obecně*
- *Dva hlavní cíle ÚZSVM*
- *ÚZSVM - charakteristika*
- *Vývoj institucí typu finanční prokuratury a vznik ÚZSVM*
- *Činnost ÚZSVM*
 - *Procesní jednání ÚZSVM*
 - *Právní pomoc*
- *Organizace ÚZSVM*
- *Hospodaření ÚZSVM*

Úřad pro zastupování státu ve věcech majetkových (ÚZSVM) - obecně

- konstituován zákonem ze dne 2. 5. 2002 č. 201/2002 Sb., o Úřadu pro zastupování státu ve věcech majetkových; účinnost zákona 1. 7. 2002
- Úřad je příslušný hospodařit s veškerým majetkem, s nímž ke dni nabytí účinnosti tohoto zákona byly příslušné hospodařit okresní úřady nebo Ministerstvo financí podle ustanovení ZMS (a se kterým do dne nabytí účinnosti tohoto zákona nenaložily)

Dva hlavní cíle ÚZSVM

- 1) snaha přispět ke zkvalitnění hospodaření s majetkem státu (procesní jednání, právní pomoc ÚZSVM)
 - 2) vytvoření právního rámce pro některé majetkoprávní důsledky, které vznikly v souvislosti s realizací druhé etapy reformy veřejné správy (a s ní související zrušení okresních úřadů)
- ÚZSVM je specializovaným státním orgánem s působností v oblasti hospodaření s majetkem státu, v rámci které zajišťuje činnost charakteru nejen odborné právní služby, ale i vlastního hospodaření s majetkem státu

ÚZSVM - charakteristika

- „zvláštní“ orgán České republiky
- organizační složka státu
- výslovně označen za účetní jednotku
- sídlo: Praha
- specializovaná státní instituce
- orgán ČR tzv. nevrchnostenského typu

VÝVOJ INSTITUCÍ TYPU FINANČNÍ PROKURATURY A VZNIK ÚZSVM

- ÚZSVM je instituce typu finanční prokuratury
- finanční prokuratura byla na našem území zřízena výnosem ministerstva financí ze dne 13. 8. 1851 pod číslem 188 říšského zákoníku (Praha, Brno)
- finanční prokuratury fakticky povolány k ochraně veřejných zájmů v netrestní oblasti
- v čele FP stál finanční prokurátor, který nesl odpovědnost za činnost prokuratury
- po vzniku československého státu stále působily finanční prokuratury, a to v Praze pro Čechy a v Brně pro Moravu a Slezsko

VÝVOJ INSTITUCÍ TYPU FINANČNÍ PROKURATURY A VZNIK ÚZSVM

- mezi jejich hlavní úkoly patřilo právní zastupování státu, jakož i některých jiných právních subjektů, kterým bylo toto postavení státem přiznáno
- k přijetí nové právní úpravy došlo zákonem č. 97/1933 Sb. z. a n., o finančních prokuraturách ze dne 8. 6. 1933, a služební instrukcí č. 82/1936 Sb.
- finanční prokuratury byly vymezeny jako státní úřady povolane k tomu, aby plnily pro stát úkoly státního zástupce, tj. šlo zejména o zastupování státu před soudy a na žádost před správními úřady, jakož i podávání (státním úřadům) právních posudků a spolupůsobení při některých právních jednáních, byli-li o to požádány
- zákon č. 270/1949 Sb., o finančních prokuraturách
- k zániku instituce finanční prokuratury došlo ke dni 1. 1. 1953 zákonem č. 65/1952 Sb., o prokuratuře (jen trestněprávní oblast)

VÝVOJ INSTITUCÍ TYPU FINANČNÍ PROKURATURY A VZNIK ÚZSVM

- znovuzavedení instituce typu finanční prokuratury v roce 2002
- prostor pro koncepci finanční prokuratury jako specializované státní instituce, jež by poskytovala odborné právní služby ve věcech týkajících se majetku státu, poskytl ZMS a zejm. v něm zakotvená konstrukce organizačních složek státu

ČINNOST ÚZSVM

- **1. Procesní jednání ÚZSVM**
 - A) výlučné jednání ÚZSVM
 - B) dohodnuté jednání ÚZSVM
 - C) vedlejší účastenství ÚZSVM
 - D) přímá účast ÚZSVM v řízení
- **2. Právní pomoc ÚZSVM**
 - A) právní stanoviska
 - B) zastupování obcí

A) výlučné jednání ÚZSVM

- úřad vystupuje v případech a za podmínek stanovených zákonem v řízení před soudy, rozhodčími orgány, správními úřady a jinými orgány ve věcech, které se týkají majetku státu namísto organizačních složek příslušných s tímto majetkem hospodařit podle zvláštního právního předpisu /tím je ZMS/ (§ 2 zákona o ÚZSVM)
- zákon taxativně vymezuje případy řízení, ve kterých ÚZSVM povinně vystupuje jménem České republiky, a to *typem* orgánu, před kterým je řízení vedeno, anebo *věcně* vymezením předmětu řízení
- konkrétně jde o řízení ve věcech (§ 3 zákona o ÚZSVM):
 - určení vlastnického práva státu k nemovité věci, jejíž ocenění podle zákona č. 151/1997 Sb., o oceňování majetku přesahuje v době zahájení řízení částku 25 milionů Kč
 - určení vlastnického práva státu k věci prohlášené za národní kulturní památku
 - určení vlastnického práva státu ke stavbě, která je sídlem některé v zákoně uvedené instituce, mj. i Nejvyššího kontrolního úřadu (dále např. Parlamentu, prezidenta republiky, vlády, Ústavního soudu, ...), nebo pozemku touto stavbou zastavěnému
 - vyklizení uvedených nemovitostí, popř. vydání movité věci, která byla prohlášena za národní kulturní památku
 - peněžitého plnění převyšujícího částku 50 milionů Kč a v obchodních věcech převyšujícího částku 250 milionů Kč

A) výlučné jednání ÚZSVM

- dále se jedná o případy řízení před zahraničními a mezinárodními soudy a rozhodčími orgány ve věci peněžitého plnění převyšujícího 50 milionů Kč a v obchodních věcech převyšujícího částku 100 milionů Kč (§ 3 odst. 1 písm. b) zákona o ÚZSVM)
- výlučné jednání se rovněž předpokládá i při řízení před Ústavním soudem ve věcech ústavních stížností v případech, kdy podaná ústavní stížnost má souvislost s věcí týkající se majetku státu (§ 3 odst. 2 zákona o ÚZSVM)
- postup podle ustanovení § 3 a 4 *nelze* použít (§ 5 zákona o ÚZSVM):
 - měl-li by Úřad jednat (§ 2) v řízení ve věci týkající se majetku, s nímž je příslušné hospodařit Ministerstvo obrany; to neplatí, jde-li o určení vlastnického práva státu anebo o vyklizení nemovité věci, popřípadě vydání movité věci anebo o určení neplatnosti smlouvy o převodu nemovité věci z vlastnictví státu
 - měl-li by Úřad jednat v řízení ve věci týkající se majetku, s nímž je příslušná hospodařit Bezpečnostní informační služba, a přitom by takovým postupem mohly být ohroženy bezpečnostní zájmy státu; v pochybnostech je rozhodující stanovisko Úřadu
 - je-li Úřad sám příslušnou organizační složkou (§ 18, 19)
 - vylučuje-li to zvláštní právní předpis nebo mezinárodní smlouva, kterou je stát vázán a která byla vyhlášena ve Sbírce zákonů nebo ve Sbírce mezinárodních smluv
 - měl-li by Úřad jednat v řízení namísto příslušného orgánu, kterému zvláštní právní předpis přiznává způsobilost být účastníkem v tomto řízení a který má pro toto řízení i procesní způsobilost
 - jde-li o řízení týkající se ochrany zahraničních investic
 - jde-li o řízení o výkon rozhodnutí

B) dohodnuté jednání ÚZSVM

- dohoda má zákonem o ÚZSVM předepsanou formu *zápisu*, pro který jsou vymezeny obsahové náležitosti (určení věcí týkajících se majetku či důvod, pro který má být řízení zahájeno; údaje určující majetek, jehož se věc týká)
- pro další náležitosti zápisu platí obdobně pravidla o pořizování zápisu obsažená v § 19 odst. 1 ZMS; tato dohoda však nesmí obsahovat žádné podmínky, kterými by byl ÚZSVM omezen ve způsobu jednání v řízení
- jelikož ÚZSVM při své činnosti postupuje nezávisle, na základě vlastního odborného posouzení, může využívat zásadně veškeré dostupné nástroje, jež k obhajobě majetkového zájmu státu slouží

B) dohodnuté jednání ÚZSVM

- výčet případů, kdy se dohodnuté jednání *neuplatní* – viz § 8 zákona o ÚZSVM:
 - vylučuje-li to zvláštní právní předpis nebo mezinárodní smlouva, kterou je stát vázán a která byla vyhlášena ve Sbírce zákonů nebo ve Sbírce mezinárodních smluv
 - měl-li by Úřad jednat (§ 2) v řízení namísto příslušného orgánu, kterému zvláštní právní předpis přiznává způsobilost být účastníkem v tomto řízení a který má pro toto řízení i procesní způsobilost
 - jedná-li Úřad v řízení podle ustanovení § 3 a 4
 - jestliže se Úřad v tomto řízení přímo účastní (§ 11)
 - je-li již příslušnou organizační složkou zajištěno pro řízení zastoupení na základě plné moci
 - vystupuje-li Úřad v řízení za stát jako příslušná organizační složka (§ 18, 19)
 - jestliže se již Úřad pro totéž řízení takto dohodl s jinou organizační složkou

C) vedlejší účastenství ÚZSVM

- v tomto případě ÚZSVM vystupuje za stát jako vedlejšího účastníka v jakékoliv věci týkající se majetku, se kterým je příslušná dle § 55 odst. 1 ZMS hospodařit příslušná státní organizace, má-li stát na výsledku takového řízení právní zájem (ten představuje další podmínku přípustnosti tohoto typu jednání); existenci tohoto zájmu státu posuzuje sám ÚZSVM
- jestliže ÚZSVM vystupuje za stát jako vedlejšího účastníka, jedná jeho jménem a je oprávněn činit veškeré procesní úkony, které v řízení může podle § 93 OSŘ činit vedlejší účastník
- *omezení* – viz § 9 a 10 zákona o ÚZSVM – v situaci, kdy jsou dány podmínky pro výlučné či dohodnuté jednání ÚZSVM, jakož i v případě, kdy v řízení sám vystupuje jako příslušná organizační složka, tak i tehdy, kdy se v tomto řízení účastní přímo

D) přímá účast ÚZSVM v řízení

- v občanském soudním řízení zákon o ÚZSVM umožňuje rovněž přímou účast Úřadu, jelikož ÚZSVM je v případech doloženého majetkového zájmu státu způsobilý být účastníkem tohoto řízení ve smyslu ustanovení 19 a 20 OSŘ a v souladu se zvláštním právním předpisem je oprávněn (i povinen) podat návrh na zahájení řízení před tuzemskými soudy o neplatnost smlouvy o převodu vlastnictví věci nebo smlouvy o převodu cenných papírů, jejichž účastníkem není stát ani státní organizace, nýbrž nestátní subjekt, anebo do takového řízení vstupuje
- ÚZSVM se přímo účastní z vlastního podnětu nebo z podnětu zákonem stanovených orgánů (orgány činné v trestním řízení, ČNB, MF)
- ÚZSVM posuzuje majetkový zájem státu
- přímou účastí ÚZSVM v řízení nejsou dotčena oprávnění státního zastupitelství (např. podle 42 zákona č. 283/1993 Sb., o státním zastupitelství)
- přímá účast ÚZSVM se *neuplatní*, jedná-li se o výlučné či dohodnuté jednání Úřadu nebo jeho vedlejší účastenství, popř. jde-li o řízení, kde vystupuje jako příslušná organizační složka ve smyslu 18 a 19 zákona o ÚZSVM

A) právní stanoviska (právní pomoc)

- z § 13 zákona o ÚZSVM vyplývá povinnost ÚZSVM na základě žádosti organizační složky státu nebo státní organizace zpracovat písemná právní stanoviska v konkrétních věcech, která se týkají majetku státu
- písemné právní stanovisko, které se v jednom vyhotovení zasílá na vědomí Ministerstvu financí, je zpracováváno bezplatně

B) zastupování obcí (právní pomoc)

- zavedeno novelou (zákon č. 120/2004 Sb.) s účinností od 19. 3. 2004
- poskytování právní pomoci obcím, která spočívá v jejich zastupování v řízení před tuzemskými soudy
- zúženo jen na řízení, ve kterých je proti obci uplatněn nárok na určení vlastnického práva k nemovitosti nabyté od státu nebo k jejímu příslušenství, případně nárok na vyklizení takové nemovitosti
- pro dohodu o právní pomoci zákon předepisuje písemnou formu s označením majetku obce, k němuž je v řízení před soudem uplatněn nárok
- právní pomoc je poskytována bezplatně
- z 13d zákona o ÚZSVM vyplývá oprávnění Úřadu vystupovat v řízení o určení vlastnického práva k majetku obce za stát jako vedlejšího účastníka podle 93 OSŘ vedle obce v případě, má-li stát na výsledku takového řízení právní zájem; vedlejší účastenství se však neuplatní v případě, kdy stát sám, případně státní organizace, bude účastníkem řízení, nebo pokud již jedná ve výše vymezených typech řízení podle jiného ustanovení zákona o ÚZSVM

ORGANIZACE ÚZSVM

- sídlo: Praha
- organizační složka státu
- přestože je účetní jednotkou ve smyslu zákona č. 563/1991 Sb., o účetnictví, nemá vlastní právní subjektivitu (způsobilost procesní je mu speciálně přiznána zákonem pouze v případě přímé účasti, v ostatních případech jedná ÚZSVM jménem státu)
- v čele Úřadu stojí generální ředitel
- vnitřní organizační struktura ÚZSVM sestává z územních pracovišť (ÚP v hl. městě Praze, ÚP Střední Čechy, ÚP Plzeň, ÚP Ústí nad Labem, ÚP Hradec Králové, ÚP Brno, ÚP Ostrava, ÚP České Budějovice)

HOSPODAŘENÍ ÚZSVM

- právo držet, užívat a využívat věci a jiné majetkové hodnoty, jakož i povinnosti pečovat o zachování majetku a jeho údržbu, případně o jeho zlepšení či rozmnožení
- ochrana tohoto majetku před poškozením, ztrátou, zneužitím či odcizením
- k nakládání s majetkem státu, jako jsou převody, zastavení, zřízení věcného břemene apod., jsou příslušné organizační složky, jež hospodaří s majetkem státu pouze způsobem a za podmínek stanovených ZMS
- dvě roviny v rámci hospodaření ÚZSVM:
 - 1) hospodaření s majetkem v účetní evidenci (tj. „běžné hospodaření“)
 - 2) hospodaření s majetkem v tzv. operativní evidenci (tj. „prozatímní hospodaření“)

HOSPODAŘENÍ ÚZSVM

- podle 19 odst. 2 zákona o ÚZSVM je příslušné hospodařit s majetkem to územní pracoviště, v jehož územním obvodu se tento majetek nachází nebo územní pracoviště (nelze-li ho takto určit), v jehož obvodu měl předchozí majitel poslední trvalý pobyt či sídlo; v případě, že zjistí územní pracoviště, že se majetek nebo část nachází v územním obvodu jiného územního pracoviště, neprodleně o tom toto územní pracoviště vyrozumí a na základě vyrozumění započne dané územní pracoviště hospodařit s příslušným majetkem, tj. plnit úkoly podle zákona
- majetek, s nímž je oprávněn ÚZSVM hospodařit:
 - majetek z „odúmrtí“ a majetek propadlý státu
 - zajištění majetku a věcí v trestním řízení (zák. č. 279/2003 Sb., o výkonu zajištění majetku a věcí v trestním řízení)
 - „majetek bez vlastníka“
 - majetek ostatní – získaný po okresních úřadech, od Generálního ředitelství cel, ...)

Prameny ke studiu

- Havlan, P., Sochorová, D. a kol. Majetek státu v teorii a praxi. 1. vydání. Praha : Leges, 2021, s. 42 - 54